

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Юрчишена Людмила Вікторівна

РОБОЧИЙ ЗОШИТ
з дисципліни
ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ

Вінниця
ДонНУ
2020

**УДК 336:37(078)
Ю 835**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 6 від «31» січня 2020 року)*

Автор: *Л. В. Юрчишена, канд. екон. наук доцент кафедри фінансів і банківської справи.*

Рецензенти: *І. О. Ахновська, канд. екон. наук, доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса.
М. В. Савченко, д-р екон. наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса.*

Юрчишена Л. В.

Ю 835 Робочий зошит з дисципліни «Фінансова грамотність» / Л. В. Юрчишена. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 52 с.

Робочий зошит з дисципліни «Фінансова грамотність» розроблений для здобувачів всіх ступенів освіти, освітніх програм і спеціальностей ДонНУ імені Василя Стуса, які обрали цей курс, призначений для ведення короткого конспекту лекцій з дисципліни, виконання практичних завдань, тестів, індивідуальних завдань та завдань для командної роботи.

Цей посібник буде корисним для здобувачів всіх ступенів освіти, освітніх програм і спеціальностей ДонНУ імені Василя Стуса, які вибрали дисципліну «Фінансова грамотність» для розвитку вмінь управління особистими фінансами, навичок практичного використання сучасних фінансових продуктів та послуг, вміння власного фінансового планування, що дасть змогу комфортно почуватися в сучасному світі та приймати правильні самостійні фінансові рішення.

УДК 336:37(078)

© Юрчишена Л. В., 2020

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
Тема 1. Фінансове планування життя.....	5
Тема 2. Планування великих подій.....	12
Тема 3. Планування великих покупок	20
Тема 4. Розумні покупки.....	27
Тема 5. Як забезпечити собі пасивні джерела доходу.....	34
Тема 6. Як захистити себе від фінансового шахрайства.....	40
Тема 7. Відкриття власної справи	45
Методи контролю і критерії оцінювання знань здобувачів.....	49
Список рекомендованої літератури.....	50

ПЕРЕДМОВА

Фінансова грамотність допомагає зрозуміти ключові фінансові поняття і використовувати їх для прийняття власних рішень про доходи, витрати і заощадження, для вибору відповідних фінансових інструментів, планування бюджету, накопичення коштів на майбутні цілі тощо.

Метою вивчення навчальної дисципліни є підвищення рівня фінансової грамотності, набуття практичних навичок використання фінансових продуктів, ефективне управління власним бюджетом, прийняття впевнених та зважених фінансових рішень відповідно до життєвих обставин.

Загальні компетентності, які формує дисципліна:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність планувати та управляти часом;
- навички використання інформаційних та комунікаційних технологій;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати у команді;
- здатність працювати автономно.

У підсумку вивчення навчальної дисципліни «Фінансова грамотність» здобувачі всіх ступенів освіти, освітніх програм і спеціальностей ДонНУ імені Василя Стуса повинні набути таких програмних результатів навчання:

- формування навичок фінансового планування життя;
- планування великих подій і покупок, здійснення розумних покупок;
- формування практичних аспектів відкриття власної справи і використання в повсякденному житті FinTech;
- уміння управляти особистими і сімейними фінансами для підвищення власного добробуту;
- формування навичок користування фінансовими послугами, продуктами та інтернет-банкінгом;
- впровадження навичок активного користування фінансовими послугами, асортимент яких розширюється;
- управління та накопичення власних заощаджень, зменшення або уникнення ризику непосильних боргів;
- формування практичних знань для розпізнавання шахрайських схем «швидкого забезпечення» або інших фінансових пірамід.

Тема 1. ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЖИТТЯ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

Ознаки фінансової грамотності

Фінансово грамотна людина – це _____

Ціль – це _____

SMART-ціль

S – _____

M – _____

A – _____

R – _____

T – _____

Фінансова ціль – це _____

Сімейний бюджет – це _____

Види сімейного бюджету:

1. Профіцитний _____
_____
2. Збалансований _____
_____
3. Дефіцитний _____
_____

Навести приклад активів та пасивів сім'ї

Активи	Пасиви

Чисті активи – це _____
_____
_____

Ліквідність – це _____
_____
_____

Фінансовий план – це _____
_____
_____

Складові фінансового плану:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Золоті правила особистого фінансового плану:

Правило 1. _____

Правило 2. _____

Правило 3. _____

Правило 4. _____

Правило 5. _____

Фінансова подушка безпеки...

Фінансові помилки людей

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Дві сім'ї володіють активами. На основі наведених даних визначте чисті активи кожної сім'ї. Чи зміниться розмір чистих активів для сімей в майбутньому? Поясніть.

Вихідні дані:

Сім'я Іваненків є власником квартири вартістю 980 000 грн, автомобіля вартістю 240 000 грн, має заощадження 110 000 грн, що зберігаються на депозиті під 15 % річних.

Сім'я Петренків є власником квартири 850 000 грн і будинка – 1 500 000 грн, квартиру планує здавати в оренду, володіє автомобілем вартістю 270 000 грн. Сім'я Петренків має два кредити:

один – кредит на купівлю квартири в розмірі 450 000 грн, другий – кредит на автомобіль у розмірі 150 000 грн.

ТЕСТИ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

1. Роздільний сімейний бюджет	а) сукупність певних заходів, яка надасть змогу Вам спланувати свої грошові надходження і їхні подальші розтрати у такий спосіб, щоб досягти реалізації своїх цілей
2. Спільно-роздільний сімейний бюджет	б) кінцевий результат, якого бажає досягти індивід, виражений в грошовій формі
3. Фінансовий план	в) пайовий, де кожен член сім'ї вносить відсоток від доходу або певну суму і залишає резерв на власні потреби
4. Фінансова мета	г) наявність у різних людей різного обсягу інформації про одне й те саме явище
5. Чисті активи	д) здатність активів швидко перетворюватися на гроші
6. Асиметричність інформації	е) існує в сім'ях, в яких і чоловік, і дружина отримують досить велику зарплату і можуть вільно розпоряджатися своїми коштами
7. Ліквідність	ж) різниця між активами та пасивами, яка демонструє фінансовий стан людини або сім'ї

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Скласти особистий бюджет або бюджет сім'ї за місяць / рік

Доходи	
<i>Гроші на кишенькові витрати</i>	
<i>Подарунки</i>	
<i>Допомога від рідних</i>	
Разом	
Витрати	
<i>Транспортні витрати</i>	
<i>Їжа</i>	
<i>Задоволення особистих потреб, бажань</i>	
Разом	
<i>Баланс</i>	
Накопичення	

Завдання:

1. Зробіть висновок про збалансування бюджету Вашої сім'ї.
2. Визначіть вид бюджету.
3. Що, на Вашу думку, потрібно зробити:
  - а) для збільшення дохідної частини бюджету;
  - б) зменшення витратної частини сімейного бюджету.

---

2. Скласти фінансовий план життя (результати планування представити у вигляді презентації).

Рекомендації:

Визначити ключові віхи на часовій вісі з роками:

- завершення університету;
- перше робоче місце та розвиток подальшої кар'єри;
- придбання квартири чи будівництво будинку;
- одруження, поява дітей, їхнє навчання, догляд за батьками, одруження дітей, вихід на пенсію тощо.

2. На побудованій вісі відзначити, які суми коштів будуть потрібні на різних етапах життя.

3. Окремо виділити непередбачувані події та форс-мажорні обставини, що можуть трапитися протягом життя та вимагати значних коштів (зазначити суми) для їхнього усунення / усунення їхніх наслідків.

Наприклад: пожежа, тяжке захворювання, військові дії, внаслідок яких потрібно змінити місце проживання, тимчасова втрата працездатності тощо.

4. Навести **не менше 5:**

- а) причин, чому Ви хочете бути заможними;
- б) правил фінансової стабільності / заможності;
- в) причин фінансової неспроможності;
- г) варіантів запобігання скрутному фінансовому становищу.

КОМАНДНА РОБОТА

Кейс «Плануємо подорож»

Валентин мешкає у Вінниці і мріє поїхати під час зимових канікул до Буковеля на гірськолижний курорт.

Взимку він планував поїхати з друзями на три дні. Вартість подорожі (проїзд, проживання, харчування, скіпаси) становила 4 500 грн. Однак за два тижні до від'їзду захід було скасовано.

Батько Валентина, знаючи про мрію сина, запропонував поїхати усім разом до Буковеля: тато, мама, Валентин і молодша сестричка Аня (8 років).

Батько доручив сину скласти бюджет подорожі з розрахунку, що сума витрат родини на цей захід не повинна перевищувати 15 0000 грн, і їм потрібно забронювати житло для ночівлі на дві доби. Потрібно розглянути дві альтернативи подорожі: власним авто (витрати пального на 100 км 7 л) або тур-оператором.

Інформацію про вартість витрат можна знайти на сайтах, про вартість оренди житла – на сайтах Booking.com, Airbnb.com тощо.

Обґрунтуйте відповіді на такі питання:

1. Які види витрат потрібно врахувати Валентину?
2. Які з них є обов'язковими, а які – необов'язковими?
3. Якими будуть сукупні витрати, якщо родина поїде до Буковеля повним складом?
4. Чи не перевищують сукупні витрати, встановлені батьком Валентина, ліміт?
5. У який спосіб можна зменшити витрати на подорож?

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

Підготувати глосарій

- Поточний рахунок
- Банківський вклад (депозит)
- Депозити на вимогу
- Строкові депозити
- Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО)
- Валюта
- Валютний курс
- Купівельна спроможність валюти

Готівкові розрахунки _____

Безготівкові розрахунки _____

Методи нарахування відсотків за депозитом:

1. Метод «факт/факт» _____

2. Метод «факт/360» _____

3. Метод «30/360» _____

Функції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Туристичне страхування

Зелена карта

Комплексне страхування

Медичне страхування

Групове страхування

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Для вирішення цього завдання необхідно об'єднатися в групи по 2–3 особи. Молода сім'я планує народження дитини через 9 місяців, сьогодні дружина отримує заробітну плату 7 000 грн, чоловік – 11 000 грн. Сім'я веде спільний бюджет і 10 % від доходу заощаджує.

Складіть і порівняйте бюджети до і після народження дитини. Сім'я орендує житло за 4 000 грн, має депозит 5 000 грн, витрачає кошти на розваги, харчування – 30 % від бюджету, мобільний зв'язок, транспорт, одяг і взуття – 25 % бюджету, побутову хімію – 500 грн. Скласти бюджет сім'ї на основі наведених

3. Страховик	в) страхова подія, яка сталася у реальному житті
4. Поточний рахунок	г) сукупність товарів і послуг, які можна придбати за певну грошову одиницю
5. Страховий випадок	д) фінансова установа, яка отримала ліцензію на страхову діяльність, за винагороду бере на себе чужі ризики і в разі настання страхового випадку виплачує страхове відшкодування (страхову виплату)
6. Страхова виплата	е) максимальна грошова сума, у межах якої страхова компанія зобов'язана провести виплату (здійснити відшкодування) за умови настання страхового випадку
7. Страхова сума	ж) грошова сума, яку страхова компанія фактично виплачує після настання страхового випадку
8. Страхова премія (страховий платіж, страховий внесок)	и) частина збитків, яку страхова компанія не відшкодовує відповідно до договору страхування
9. Франшиза	к) сума коштів, яку страхувальник має сплатити страховій компанії відповідно до договору страхування

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Записати власну мрію і перетворити її на фінансову мету, за таким алгоритмом: *ціль – вартість – термін реалізації – регулярність її повторення*

Назвати ймовірні причини нереалізації цілі

Визначити основні способи збільшення власних накопичень

---

2. Як розраховатися фізичній особі з підприємством (підприємцем) за товар (роботу, послугу), якщо його сума перевищує 50 000 грн?

Умова: фізична особа інвестує кошти в придбання нерухомості на первинному ринку/купує новий автомобіль/купує ювелірний виріб вартістю 70 000 грн у юридичної особи (фізичної особи-підприємця).

Фізична особа може розраховатися:

- 1) за допомогою платіжної картки в розмірі 70 000 грн;
  - 2) перерахувати кошти зі свого поточного рахунку на рахунок отримувача в розмірі 70 000 грн;
  - 3) внести до каси банку готівку у сумі 70 000 грн для перерахування та зарахування на рахунок юридичної особи (фізичної особи-підприємця).
-
-
-
-
-
-
-
-

3. Як розрахуватися одній фізичній особі з іншою фізичною особою за договором купівлі-продажу, який підлягає нотаріальному посвідченню, на суму, яка перевищує 50 000 грн?

---

4. Використовуючи інформацію, яка розміщена на офіційних Інтернет-сторінках, проаналізувати депозити (на прикладі 3-х банків), які пропонують комерційні банки фізичним особам. Узагальнити результати аналізу в таблиці:

Умови	Назва банку		
Вид депозиту			
Можливість поповнення (так/ні, умови)			
Строк			
Валюта			
Мінімальна сума вкладу			
Процентна ставка			

Обрати найбільш ефективний депозит з позиції вкладника _____

Пояснити чому. _____

КОМАНДНА РОБОТА

Для виконання ситуаційних завдань студенти повинні об'єднатися у групи по 3–4 особи, розділивши між собою завдання. Над вирішенням своєї ситуації студенти працюють самостійно поза аудиторією, на занятті презентують результати роботи групи, обговорюють якість і реальність розроблених бюджетів, ефективність запропонованих шляхів заощадження, особливості використання платіжних інструментів, можливість здійснення розрахунків у національній і іноземній валюті.

Ситуація 1. Планування весілля

Антон освідчився Анні на День закоханих. Весілля вирішили відсвяткувати у червні, запросивши 50 осіб, найближчих родичів та друзів. Склавши бюджет, вони побачили, що наразі мають 60 % потрібної суми і ще 15 % зможуть заощадити до липня.

Завдання:

1. Скласти бюджет весілля.

При розрахунку врахуйте такі витрати: обручки, весільні запрошення, весільна сукня нареченій і костюм нареченому, макіяж, аксесуари для нареченого і нареченої, весільний букет, оформлення банкетної зали, ведучий весілля, весільний торт, музика, автомобілі, весільний фотограф і відеограф, весільний бенкет тощо.

2. Визначити реальну потребу в коштах.

3. Скоригувати витрати, щоб бюджет весілля не виходив на 50 000 грн.

4. Визначити можливі джерела фінансування весілля.

5. Запропонувати фінансові інструменти заощадження коштів у короткостроковому періоді.

6. Порівняти умови розміщення короткострокових депозитів декількох банків.

Ситуація 2. Тур Європою

Ви вирішили з другом/подругою у травні поїхати у тур Європою, самостійно організувати свою подорож та відвідати принаймні 4 країни – Польщу, Німеччину, Францію, Італію протягом 2-х тижнів. 60 % від потрібної суми

Вам готові дати батьки, Ваші власні заощадження складають 10 % від необхідної суми.

Завдання:

1. Скласти план/графік та бюджет подорожі.
2. Визначити потребу в коштах.
3. Визначити джерела фінансування.
4. Запропонувати фінансові інструменти заощадження коштів у короткостроковому періоді.
5. Вивчити умови страхування туристів.
6. Спланувати, яку суму коштів Ви візьмете з собою, у якій формі (готівковій та/або безготівковій) та у якій валюті.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

Кредит – це _____

_____

Споживчий кредит – це _____

_____

Принципи кредитування

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Автокредит – це _____

_____

Іпотечний кредит – це _____

_____

Фінансові інструменти придбання нерухомості

_____

_____

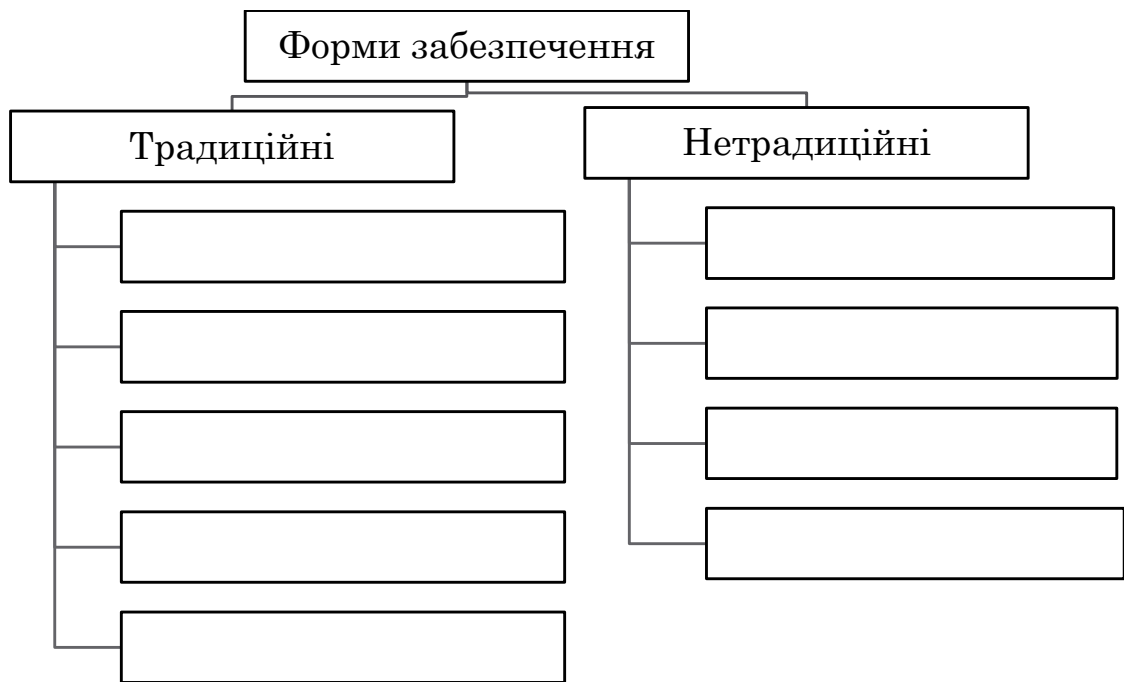
_____

_____

_____

Лізинг – це _____
_____
_____
_____

Скласти структурно-логічну схему

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Сім'я Петренків вирішила взяти кредит у банку на 1 рік в сумі 55 000 грн. Банк запропонував альтернативні варіанти кредитування:

Перший варіант – фіксована процентна ставка 15 % річних, щомісячна комісія – 2,2 %, обов'язкове страхування життя – 8,99 %.

Другий варіант – 45 % річних, одноразова страховка – 450 грн, комісія за видачу кредиту – 5 % від суми кредиту, сплачується з кредитних коштів.

Розрахуйте вартість кредиту і оберіть фінансово вигідний варіант.

_____
_____
_____

---

2. Розрахувати вартість кредиту в сумі 30 000 грн, яку Іванов І. І. взяв на споживчі потреби терміном на 9 місяців, за умови, що річна ставка складає 3,6 % на місяць та обов'язковий щомісячний платіж 5 % від суми заборгованості. За умови, що:

1) основна сума боргу буде сплачена після закінчення терміну кредитування, відсотки погашаються щомісячно;

2) кредит буде погашено

через 3 місяці
10000 грн

через 6 місяців
10000 грн

через 9 місяців
10000 грн

3) визначте, який варіант є більш прийнятним і економічно вигідним

ТЕСТИ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

---

1. Кредит	а) сума, яку виплачують, щоб довести свою платоспроможність і показати, що серйозно вирішили укласти угоду, а не тільки ведете порожні розмови про бажання купити, продати, замовити та інше
2. Завдаток	б) вид споживчого кредиту, що надається кредитними установами фізичним особам, товариству співвласників квартир або житловому кооперативу для фінансування витрат, пов'язаних із будівництвом або придбанням квартири (житлового будинку), під заставу нерухомого майна (іпотеки), що, як правило, придбане позичальником за рахунок кредиту
3. Автокредит	в) економічні відносини, що виникають між суб'єктами внаслідок передачі один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах повернення, строковості, сплати, цільового використання та реального забезпечення
4. Поруча (гарантія)	г) відносини між юридично самостійними особами з приводу передачі в оренду засобів праці, а також фінансування, придбання рухомого і нерухомого майна на визначений термін
5. Іпотечний житловий кредит	д) вид споживчого кредиту, що надається кредитними установами фізичним особам для фінансування витрат, пов'язаних із придбанням автомобіля
6. Лізинг	е) зобов'язання поручителя (гаранта) відповідати перед кредитором певної особи за виконання нею свого зобов'язання в повному обсязі або частково

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

- Використовуючи публічну інформацію, розміщену на сайтах комерційних банків, проаналізувати на прикладі двох банків:
  - умови автокредитування;
  - перелік документів для отримання кредиту;
  - визначити фінансові обмеження для придбання авто;

КОМАНДНА РОБОТА

Для виконання ситуаційних завдань студенти повинні об'єднатися у групи по 3–4 особи, розділивши між собою завдання. Над вирішенням своєї ситуації студенти працюють самостійно поза аудиторією, на занятті презентують результати роботи групи, обговорюють умови отримання кредиту з придбання рухомого та нерухомого майна.

Ситуація 1. Придбання квартири (на первинному ринку)

Ви вирішили придбати квартиру на первинному ринку вартістю 1 000 000 грн, 50 % вартості квартири Ви накопичили, а решту суми хотіли б взяти в кредит.

На основі аналізу пропозицій банків (Райффайзен банк Аваль, ПАТ «Укр-сиббанк», ОТП Банк, ПУМБ, ПАТ КБ «Приватбанк») на їхніх сайтах визначте:

- 1) ключові вимоги до позичальників;
- 2) основні умови кредитування;
- 3) відсоткову ставку за таким кредитом та перелік додаткових платежів, податків;
- 4) ознайомтеся зі зразком договору застави та кредитного договору на придбання нерухомості;
- 5) складіть перелік документів, які потрібні для отримання кредиту на нерухомість;
- 6) порівняйте умови кредитування у декількох банках.

Ситуація 2. Придбання квартири (на вторинному ринку)

Ви вирішили придбати квартиру на вторинному ринку вартістю 1 000 000 грн, 50 % вартості квартири Ви накопичили, а решту суми хотіли б взяти в кредит.

На основі аналізу пропозицій банків (Райффайзен банк Аваль, ПАТ «Укр-сиббанк», ОТП Банк, ПУМБ, ПАТ КБ «Приватбанк») на їхніх сайтах визначте:

- 1) ключові вимоги до позичальників;
- 2) основні умови кредитування;
- 3) відсоткову ставку за таким кредитом та перелік додаткових платежів, податків;

4) ознайомтеся зі зразком договору застави та кредитного договору на придбання нерухомості;

5) складіть перелік документів, які потрібні для отримання кредиту на нерухомість;

6) порівняйте умови кредитування у декількох банках.

Ситуація 3. Придбання автомобіля

Ви вирішили придбати новий автомобіль вартістю 400 000 тис. грн. Ви вже накопичили 50 % вартості автомобіля, а решту вирішили взяти в кредит.

На основі аналізу пропозицій банків на їхніх сайтах (Райффайзен банк Аваль, ПАТ «Укрсиббанк», ОТП Банк, ПУМБ, ПАТ КБ «Приватбанк») визначте:

1) ключові вимоги до позичальників;

2) основні умови кредитування;

3) відсоткову ставку за таким кредитом та перелік додаткових платежів, податків;

4) ознайомтеся зі зразком кредитного договору на автокредит та договору застави;

5) складіть перелік документів, які потрібні для отримання кредиту на автомобіль;

6) порівняйте умови кредитування у декількох банках.

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

Як Ви розумієте поняття «розумне планування витрат і контроль над ними»

Платіжна картка – це _____

Дебетова платіжна картка _____

Дебетово-кредитна платіжна картка _____

Кредитна картка _____

Споживче кредитування

Переваги	Недоліки

Оплата частинами

Визначити відмінності між споживчим кредитуванням і оплатою частинами

	Переваги	Недоліки
Споживче кредитування		
Оплата частинами		

Причини вилучення картки банкоматом

Інтернет-банкінг

Сервіс М-Banking (мобільний банкінг)

Можливості сервісу М-Banking

Послуга SMS-Banking

Дисконтні програми лояльності

Бонусні програми лояльності

Заходи зі стимулювання збуту

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

---

1. Написати відомі Вам програми лояльності (вид, де застосовується), розподіляючи їх за категоріями

ТЕСТИ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

1. Дебетова картка	а) призначена для здійснення операцій, розрахунки за якими здійснюються виключно за рахунок коштів, наданих банком клієнту в межах встановленого ліміту відповідно до умов кредитного договору
2. Дебетово-кредитна платіжна картка	б) маркетингові дії для винагородження й заохочення покупців
3. Кредитна картка	в) банківська платіжна картка, що використовується для оплати товарів та послуг, отримання готівки в банкоматах
4. Дисконтні програми лояльності	г) частина коштів повертається покупцю на картку у вигляді бонусів, які він може згодом витратити на товари та послуги або обмінювати на призи
5. Бонусні програми лояльності	д) покупець сплачує за товар чи послугу неповну вартість з вирахуванням розміру знижки

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

---

1. Опишіть модель поведінки людини, яка здійснює розумні покупки

Питання	З якою метою ставиться питання?
1.	
2.	
3.	

2. Зазначити основні реквізити платіжної картки

3. Назвати основні заходи безпеки під час користування банківською платіжною карткою

КОМАНДНА РОБОТА

Для виконання завдання доцільно об'єднатися у групи по 3–4 особи, розділивши між собою завдання.

1. Завдання для командної роботи на парі, час виконання – 15 хв, потім кожна група презентує результати своєї роботи.

Для здійснення оплати за навчання в сумі 15 тис. грн Ви можете обрати альтернативні способи оплати, який з варіантів Ви оберете? Поясніть.

Критерій	Інтернет/ мобільний банкінг	Платіжний термінал	EasyPay	Webmoney
1	2	3	4	5
Умови				
Вартість переказу				
Зручність				

1	2	3	4	5
Безпечність				
Час, потрібний на здійснення платежу				

2. Підготувати презентацію про:

- різні банківські продукти, які дають змогу заощаджувати (придбання квитків, спільні програми лояльності банків та торговельних мереж, інших організацій, програма кредитування на утеплення житла тощо);
- оцінити реальний ефект від дисконтних програм (доцільність використання, порівняння з цінами до пропозиції знижки, порівняння з цінами конкурентів, порівняння з товарами-субститутами). Навести реальні приклади;
- приклади накопичення і використання балів/бонусів, реальність функції cash back (як нею можна скористатися?).

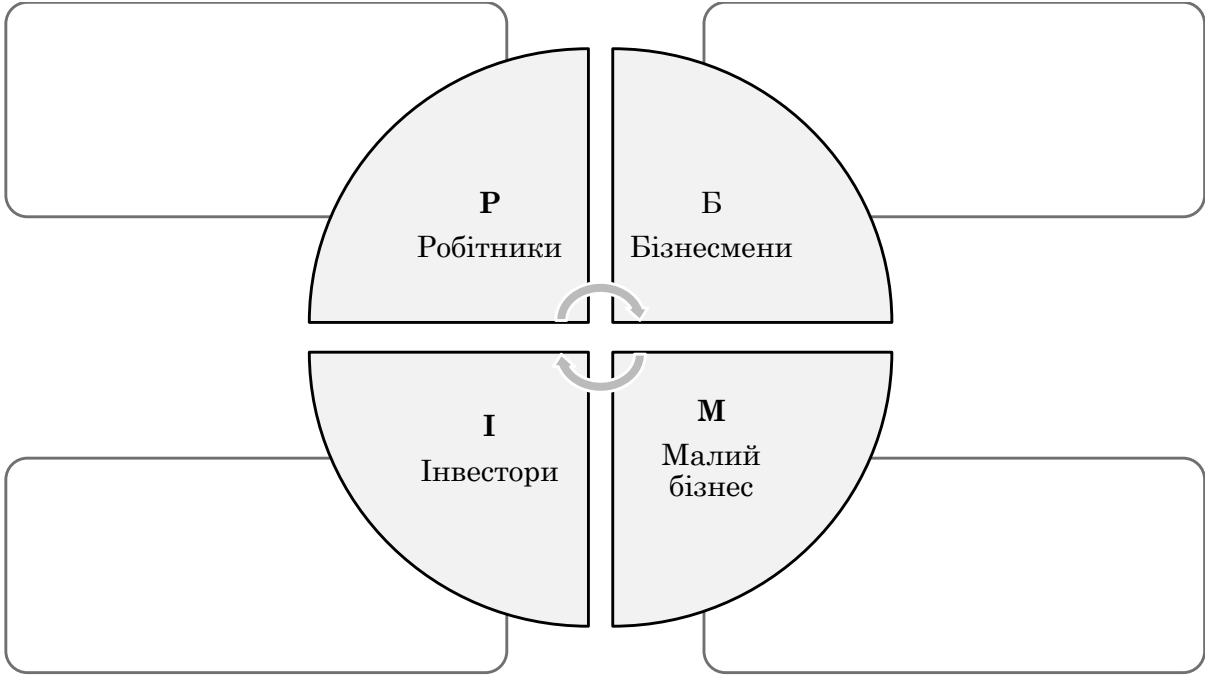

Дописати характерні ознаки квандранта грошового потоку Роберта Кійосакі

Написати 5–10 потенційних видів пасивного доходу, які Ви можете сформувати відповідно до своєї спеціальності і фінансових можливостей

---

3. Сім'я Романюків має намір застрахувати автомобіль зі страховою сумою 150 000 грн. Для здешевлення вартості страховки Сім'я Романюків хоче погодитися на франшизу. Який варіант їм обрати: умовну франшизу в розмірі 5 000 грн чи безумовну франшизу в розмірі 4 000 грн? Обґрунтуйте свій вибір.

ТЕСТИ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

---

1. Страховик	а) є представниками страхових компаній і діють від їхнього імені
2. Страхова сума	б) сума коштів, яку страхувальник має сплатити страховій компанії відповідно до договору страхування
3. Франшиза	в) фінансова установа, яка отримала ліцензію на страхову діяльність, за винагороду бере на себе чужі ризики і в разі настання страхового випадку виплачує страхове відшкодування (страхову виплату)
4. Страхові агенти	г) грошова сума, яку страхова компанія фактично виплачує після настання страхового випадку

КОМАНДНА РОБОТА

Для виконання практичної роботи доцільно об'єднатися у групи по 3–4 особи, розділивши між собою завдання. Кожна група / особа презентує результати своєї роботи на прикладі обраного джерела доходу за такою структурою:

1. Переваги джерела доходу.
2. Наявність стартового капіталу, мінімальна сума коштів для формування пасивного джерела доходу, термін отримання доходу.
3. Ризики джерела доходу та методи їхньої нейтралізації.
4. Основні правила здійснення інвестицій.

Теми практичної роботи:

1. Страхування життя.
2. Інвестування у нерухомість.
3. Інвестиції у цінні папери.
4. Інвестиції у дорогоцінні метали, твори мистецтва.
5. Вкладення коштів на депозитні рахунки.

Тема 6. ЯК ЗАХИСТИТИ СЕБЕ ВІД ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

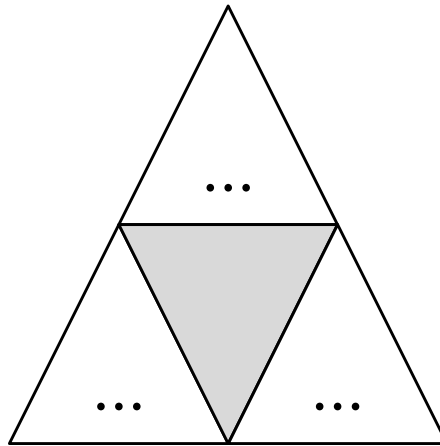

Фінансове шахрайство – це _____

Заповнити «трикутник фінансового шахрайства»

Фінансова піраміда – це _____

Намалювати схему багаторівневої піраміди

<i>Багаторівнева піраміда</i>	<i>Схема Понзі</i>

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Які будуть Ваші практичні дії в разі, якщо Ви отримаєте такий електронний лист / повідомлення:

Vitaemo
Vi vigrali avto:
Citroen C 4!!!
Detali za nomerom:
[+38\(066\)878-03-47](tel:+380668780347)
[+38\(095\)193-12-63](tel:+380951931263)
abo na saiti:
www.ukrcapitalone.com

Vitaemo,vy staly
volodarem novoyi
kvartiry u Kyivi. Info
za tel:
[+38\(091\)9477597](tel:+380919477597)
[+38\(044\)3314609](tel:+380443314609)
Detali na [http://](http://bogdanovskiy.info)
bogdanovskiy.info

Vitaemo
Vi vigrali avto:
Toyota Corolla
Detali za nomerom:
[+38\(044\)227-93-01](tel:+380442279301)
[+38\(099\)915-73-67](tel:+380999157367)
abo na saiti
www.ukr-autoclub.com

ТЕСТИ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

---

1. Кардінг	а) отримання будь-якими способами інформації у власника платіжної картки
2. Фінансова піраміда	б) отримання необхідного доступу до інформації, що ґрунтується на психологічному впливі на людину
3. Вішинг	в) підміна файлів та їхніх властивостей на локальному комп'ютері
4. Фішинг	г) використання даних платіжних карток із зламаних сайтів
5. Соціальна інженерія	д) процес компрометації даних платіжної картки, копіювання необхідної інформації (номер платіжної картки, CVV2 / CVC2-код) для розрахунку в Інтернеті
6. Фармінг	е) голосове повідомлення з проханням ввести інформацію
7. Скімінг	ж) організація, членство в якій набувається за умови внесення певних платежів, внесків чи іншої оплати з можливістю отримання прибутку

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Навести практичні приклади виникнення фінансового шахрайства в повсякденному житті людей.

Форма представлення матеріалу: відеоролик (мак до 5 хв), презентація, інформаційне повідомлення.

КОМАНДНА РОБОТА

Заповнити таблицю: визначити основні ознаки фінансового шахрайства і правила безпечної поведінки людини

<i>Вид шахрайства</i>	<i>Ознаки</i>	<i>Правила безпеки</i>
1	2	3
Фішинг	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Вішинг	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Фармінг	1. 2. 3.	1. 2. 3.

1	2	3
Кардінг	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Скімінг	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Соціальна інженерія	1. 2. 3.	1. 2. 3.

Тема 7. ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

Бізнес-план – це _____

_____

Мета створення бізнес-плану _____

_____

Основні розділи бізнес-плану

_____

_____

_____

_____

_____

_____

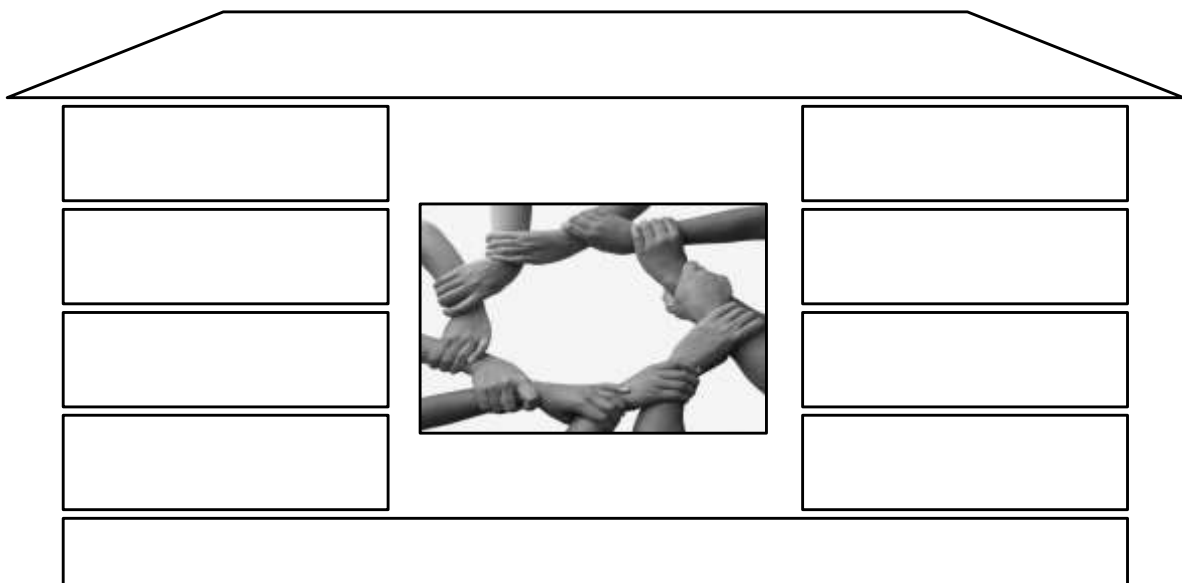
Точка беззбитковості – це _____

_____

_____

_____

Доповнити модель ефективної проектної роботи

Основні задачі лідера:

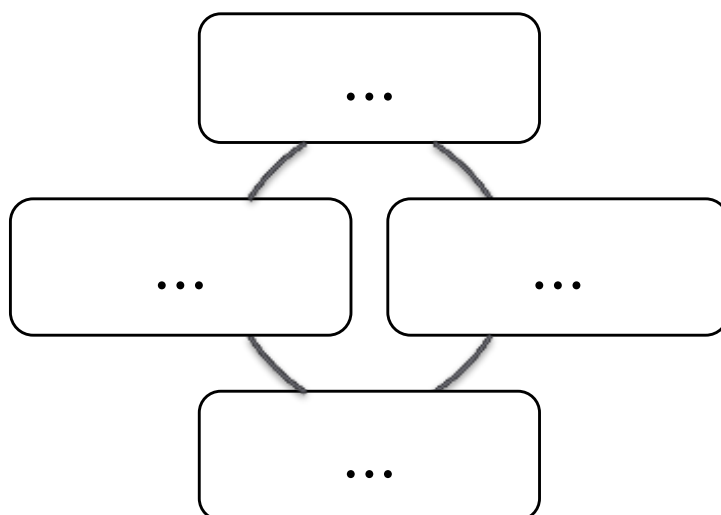

Критерії успішного проєкту

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Запропонувати 5 найбільш привабливих, на Вашу думку, бізнес-ідей і про-ранжувати їх відповідно до Ваших інтересів і спеціальності

Бізнес-ідеї	Ранжування бізнес-ідей відповідно до інтересів і спеціальності
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

ТЕСТИ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ

---

1. Бізнес-ідея	а) обсяг продажу/виробництва, за якого сукупний дохід дорівнює сукупним витратам
2. Точка беззбитковості	б) час, необхідний для повної реалізації бізнес-ідеї
3. Період окупності	в) письмовий документ, в якому викладено послідовність реалізації підприємницької ідеї, джерела фінансування і терміни реалізації, охарактеризовано ринкові, виробничі та організаційні аспекти бізнесу
4. Конкуренція	г) ідея, яка є основою розробки бізнес-плану і реалізації власної справи
5. Бізнес-план	д) суперництво між суб'єктами господарювання за найкращі умови виробництва, вигідну позицію на ринку тощо

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Навести приклади із життя щодо реального втілення бізнес-ідей

КОМАНДНА РОБОТА

Придумати ідею щодо відкриття власної справи, розробити і презентувати бізнес-план. Бізнес-план повинен бути реалістичним, для цього потрібно чітко визначити бізнес ідею, потенційне місце провадження діяльності, потенційних клієнтів, конкурентів, маркетинг, вартість проєкту, джерела фінансування, прогнозований обсяг доходів, термін реалізації тощо.

Для виконання цього завдання потрібно об'єднатися в групи по 5 осіб, обрати лідера і розподілити обов'язки між членами команди.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Контроль знань з дисципліни «Фінансова грамотність» передбачає:

– «вхідний контроль» проводиться на початку вивчення курсу для визначення рівня знань здобувачів та їхньої готовності до вивчення курсу «Фінансова грамотність». Формами проведення «вхідного контролю» є тести, теоретичні питання, понятійний апарат;

– «поточний модульний контроль» охоплює перевірку ступеня засвоєння навчального матеріалу, набуті навички, виконання економічних розрахунків, здатність осмислювати економічні процеси, пов'язані з різними напрямками діяльності підприємств.

Поточний контроль охоплює:

- оцінювання роботи студента в аудиторії під час занять;
- презентацію практичних ситуацій індивідуально і в групах;
- оцінювання різних видів робіт, виконаних студентом самостійно;
- виконання практичних і тестових завдань Moodle;
- інше.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з балів, отриманих протягом поточного модульного контролю.

Таблиця 1 – Схема нарахування балів, які отримують студенти

Види завдань	max кількість балів з 1-ї теми	max кількість балів
Конспект лекцій, тести	1	7
Практичні завдання	1	7
Індивідуальні завдання	2	14
Командна робота	5	25
Активність на парах	2	10
Відвідування*	0,5	7
Тест-допуск до заліку (moodle)		30
Загальна кількість балів		100

*0,5 бала/1 заняття – відвідування, в разі, якщо студент пропустив більше 2-х занять, він має їх відпрацювати, або знімаються бали.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Дванадцять шаблів фінансової грамотності. URL: <http://vseprogroshi.com.ua/dvanadcyat-shchabliv-finansovoi-gramotnosti.html>
2. Кізіма Т., Куцяк В. Особисте фінансове планування: сутність, специфіка, основні етапи. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/2730/1/%D0%9A%D1%96%D0%B7%D0%B8%D0%BC%D0%B0%20%D0%A2.pdf>
3. Особистий фінансовий план. Як правильно скласти? URL: <http://vseprogroshi.com.ua/osobistij-finansovij-plan-yak-pravilno-sklasti.html>
4. Розумні гроші. Фінансові історії родини Іваненків URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4387346>
5. Складаємо сімейний бюджет URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4387347>
6. Фінансова грамотність: навч. посібник / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ, 2013. 311 с. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4436538>
7. Юрчишена Л. В. Робоча програма з дисципліни «Фінансова грамотність» для студентів неекономічних спеціальностей. Вінниця: ДонНУімені Василя Стуса, 2018. 13 с.
8. Навчальний контент з курсу «Фінансова грамотність» (конспект лекцій, практичні завдання, завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів, тести [Система MOODLE]. URL: <https://moodle.donnu.edu.ua/course/view.php?id=1779>
9. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: робочий зошит для учня / авт. кол. Київ, 2019. 160 с.
10. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навч. посіб. / авт. кол. Київ, 2019. 272 с.

Допоміжна література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII, із змінами і доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T157600.html
3. Закон України Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 08.07.2010 № 2464-VI, із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

4. Постанова НБУ N 22 «Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» від 21.01.2004, із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0377-04>
5. Податковий кодекс України: Закон України: від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
7. Юрчишена Л. В. Навчально-методичний посібник «Податкова система». Вінниця: ДонНУ, 2017. 229 с.
8. Про заставу. Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2654-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>
9. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб–підприємців. Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

Інформаційні ресурси

1. Енциклопедія шахрайства і лохотронів. URL: <http://history.lohotron.in.ua/afery-z-finansamy/finansovi-piramidy/>
2. Журнал «Майбутнє» лохотронів. URL: <https://maybutnemagazine.wordpress.com/about/>
3. Ліга Бізнес-Інформ. URL: www.liga.net
4. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua>
5. Нормативні акти України. URL: www.nau.kiev.ua
6. Украинская межбанковская ассоциация членов платежных систем ЕМА. URL: <https://ema.com.ua/about-association/>
7. Словник банківських термінів. URL: <http://ua.platinumbank.com.ua/view.credgloss/>
8. MetLife в Україні. URL: www.metlife.ua

Навчальне видання

Юрчишена Людмила Вікторівна

РОБОЧИЙ ЗОШИТ
з дисципліни
ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ

Редактор
Технічний редактор

А. О. Цяпало
Т. О. Важеніна-Гопрак

Підписано до друку 13.03.2020
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 3,02
Тираж 10 прим. Зам. 14

Донецький національний університет імені Василя Стуса,
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.